

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sancti Agobardi Archiepiscopi Lvgdvnensis Opera

Sancti Agobardi Archiepiscopi Lvgdvnensis Opervm ...

Agobardus <Lugdunensis>

Parisiis, 1666

Ad Librvm Apologeticvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14657

AD LIBRVM APOLOGETICVM.

HVIC libro nullus est titulus in veteri codice. Itaque istum facere placuit. Est enim revera Apologeticus pro Lothario fratribusque ejus adversus Ludovicum Pium.

CAP. II.

IUVENEM CONIUGEM] Iuditham, postremam Ludovici Pij conjugem, Karoli Calvi matrem, quam Ludovicus duxit anno DCCCXIX.

SECUNDVM APOSTOLVM] Extat hæc Pauli admonitio ad maritos in capite septimo epistolæ primæ ad Corinthios. Adeo autem magnæ auctoritatis est hic locus, ut dein statutum fuerit in synodo Liptinensi, dirimendum esse matrimonium, si vir ejus sit frigiditatis, ut uxori debitum reddere non possit; ut observatum est ad epistolam LXXXI. Lupi Ferrariensis.

MULIER RESOLVI IN LASCIVIAM] Ea fuit bellorum civilium occasio. Iudith Augusta plurimum auctoritatis habebat apud Ludovicum, ut conjux. Movit istud bilem Lothario, dum gratiam illam novercæ ferret impatienter. Conquistis ergo causis querelarum, objectum est mulieri crimen adulterij. Fortè Bernardus Comes maxima apud eam gratia flagrabat. Hinc vulgatum, hunc esse qui thorum Augusti commaculaverit. Et quia obrectatio & livor pronis auribus accipiuntur, ut Tacitus observavit; sparsa primùm apud nonnullos opinio hæc, magna illico fama surrexit. Ventum est ad arma. Capta mulier, & in monasterio conclusa. Bernardus sibi fuga consuluit. Theganus in capite XXXVI. de gestis Ludovici Pij: *Et voluerunt Dominum Imperatorem de regno expellere. quod prohibuit dilectus equivocus filius ejus. Supradicti impij objicientes ei multa contraria, dixerunt Iudith Reginam violatam esse à quodam Duce Bernardo, qui erat de stirpe regali, & Domini Imperatoris ex sacro baptisinate filius. Mentientes omnia, suscipientes Reginam Iudith, eamque vi velantes, & in monasterium mittentes.*

ALIIS COMPREHENSIS] Conrado nimirum & Rudolfo, Reginæ fratribus; ut idem Theganus

tradit. Item Heriberto Bernardi fratre, & Odone confratre illius; ut est in vita Ludovici Pij.

ALIIS EFFUGATIS] præcipuè verò Bernardo Duce; qui fuga sibi consulens, in Marcam Hispanicam, cujus ipsi custodia commissa erat, se contulit. Annales Fuldenfes ad annum DCCCXX. *Commotio contra Imperatorem à primoribus Francorum in Compendio exorta propter Bernardum, quem in Palatio esse noluerunt. Quo inde depulso, atque fugato, in gratiam cum eo redierunt.* Auctor vitæ Ludovici Pij: *Affuit etiam Bernardus, qui modo prædicto, fugiendo se salvans, diu in finibus Hispaniæ exulaverat.* Fines Hispaniæ dicit; id est, Marcam Hispanicam, quæ nunc Catalonia dicitur; ob hoc dicta confinium Hispaniæ, quòd tum temporis ea Hispaniarum portio pertineret ad regnum Francorum; ut alibi dictum est à nobis. Sed de Bernardo, quoniam occasio incidit, res poscere videtur ut nonnulla dicamus; ne qui tot motuum ac bellorum occasio fuit, diutiùs lateat in obscuro. Virum magnæ nobilitatis fuisse hinc constat, quòd eum Theganus tradit ex stirpe regali ortum esse, & Ludovici Pij Imperatoris ex sacro baptisinate filium. Filium fuisse constat Gulielmi Comitis, qui monasterium Gellonenfè fundavit in prima Narbonensi, quod nunc ex ipsius nomine vocatur monasterium sancti Gulielmi de Desertis. Anno DCCCXX. Berardo Comite Barcinonensi dejecto ob crimen majestatis, Bernardus ei Comitatu præfectus est ab Imperatore Ludovico Pio. Anno XI. imperij Ludovici, (id est, anno DCCCXXIV. ut manifestè colligitur ex Eginhardo) Kalendis Julij, uxorem in Aquisgranensi Palatio duxit Duodenam, nobilissimam feminam; exque ea biennio post suscepit filium Vvillelmum, natum III. Kalend. Decembris. Interim furentibus Ludovici filiis adversus Iuditham Reginam, filiùmque ejus Karolum, civiliaque bella meditantibus; Ludovicus, *ut subsidium aliquod in aula haberet* (Transcribo heic, & quidem lubens, verba magni viri Petri de Marca Archiepiscopi Parisiensis ex libro tertio Marciæ Hispanicæ) *consiliorum suorum participem & regni administrum*, Bernardum quendam Ducem Septimaniæ, *inquit Nithardus*, in supplementum sibi assumens, Camerarium constituit, eique Carolum commendavit, secundùmque à se in Imperio præ-

præfecit. At verò quidam ex aulicis perfidi, tres fratres eò
 sceleris adegerunt, ut coacta valida rebellium manu, de
 pellendo à regno patre cogitarent. Odio quasitus color, Bern-
 hardi Comitis cum Iuditha familiaritas; quam in per-
 versum interpretabantur; tùm tamen ex muneris palatini
 necessitate sequeretur, tum quia Bernardus datus erat re-
 ctor Carolo. Hactenus Marca. Pulsus ergo Bernardus;
 Barcinonem se contulit anno DCCCXXX. Sed anno
 sequenti revocatus est à Ludovico, & pristino honori
 redditus. Anno DCCCXLII. nova prole auctus est
 XI. Kal. Aprilis. quo die Duodeha alterum Bernardo
 filium peperit apud Vcetiam civitatem in prima Narbo-
 nensi. Quum autem bellum exarsisset inter filios Ludo-
 vici, Bernardus in partes transgredi noluit. Hinc mota
 Karoli ira. Tandem quum Tolosam venisset Karolus
 anno DCCCXLV. Bernardum ad se accersit, nihil-
 que ab eo mali suspicantem occidit; ut tradit auctor
 Annalium Fuldensium. Sed pleniùs hanc cædem exequi-
 tur Odo Aribertus, cujus hoc nobis fragmentum ex
 veteri codice pro singulari sua humanitate suppeditavit
 vir clarissimus Gulielmus Masnavius Senator Tolosa-
 nus. Pace itaque cum sanguine eucharistico separatim per
 Regem & Comitem firmata & obsegnata, Bernardus Co-
 mes Tolosanus ex Barcinonensi Tolosam venit, & Regem
 Carolum in cænobio sancti Saturinni juxta Tolosam ado-
 ravit. Cumque Rex manu levâ, tanquam sublevandi gra-
 tia, Comitem apprehendisset, altera pugione in latus ejus
 adacto eum crudeliter interemit, non sine crimine fidei &
 religionis violata, nec sine suspitione patrati parricidij.
 Filius quippe Bernardi vulgò credebatur, & os ejus mirè
 ferebat, Natura adulterium maternum prodente. Post tam
 nefandam necem, Rex de solio sanguine maculato disce-
 dens, & pede cadaver percutiens, sic exclamavit: Va tibi;
 qui thalamum patris mei & domini tui fœdasti. Vide Ca-
 tellum in Historia Comitum Tolosanorum cap. VIII.

AVCTRICE MALORVM] Iuditha Augusta.

INDVTO HABITV SANCTIMONIALI]

Actum istud anno DCCCXXX. ut patet ex vita Lu-
 dovici Pij. Sed tamen adnotandum est; eam; tamenetsi
 velum sibi super caput posuerit, (seu volens id fecit, ut
 tradit auctor vitæ Ludovici; sive per vim, ut Thega-
 nus scribit) attonsam non fuisse. Inclusa autem fuit in

monasterio sanctæ Radegundis Pictaviensis. Illic femina tot tantæque pietatis argumenta præbuit sanctimonialibus, ut illæ publicè profiterentur velle se Augustæ exemplum sequi. Ita enim docet auctor Annalium Metensium: *Qua in Pictavensem urbem compulsæ est ire, ibique in monasterio sanctæ Crucis est retrusa: ubi & ipsa Domino nostro Iesu Christo studiosissimè famulari die noctæque totis nisibus studuit; atque inibi Domino famulantibus ita placuit, ut omnes profiterentur se eam velle imitari.*

ALIQVANTVLÆ HONESTATI] Hic fuit belli civilis prætextus. Dehonestari Palatium adulterio Augustæ cum Bernardo; quod adeo publicum esset, ut ne silentio quidem aut dissimulatione regi posset. Purgandum Palatium à sordibus facinorum. & Ludovicum reddendum menti ac dignitati suæ. ac si dementatus fuisset uxoris veneficio. Porro, Lotharium non debere ferre tantum dedecus paterno nomini illatum. Auctor vitæ Ludovici: *Oportere ergo dicebant bonum filium indignè ferre dedecus paternum, ablatisque è medio, restituere patrem & menti & dignitati; & hoc agentem non solum fama virtutis prosequeretur, sed etiam amplificatio regni terrestris, hoc nomine prætextentes culpam. His ergo incitamenti allelus juvenis &c.*

REVOCATA EST IN PALATIVM] anno DCCCXXXI. ut tradit auctor vitæ Ludovici, & auctor Annalium S. Bertini. Æquissimum sanè erat ut Luditha, *qua injustè ac sine lege & iudicio ei ablata fuerat, ut tradit auctor eorundem Annalium, Ludovico restitueretur. Itaque misit qui eam ex Aquitania reducerent. Quam tamen conjugis honore non est dignatus, inquit auctor vitæ ejus, donec se legali præscripto modo ab objectis purgaret.* Congregata ergo synodo apud Noviomagum ad Vahalim fluvium, iussione Imperatoris, & apostolica auctoritate, mense Octobri, cum nullus adversus eam accusator existeret, illaque se jurejurando purgasset secundum legem Francorum, judicatum est ab Episcopis eam reddi marito debere, velut legitimam conjugem. Auctor Annalium S. Bertini ad annum DCCCXXXI. *Ad quod Placitum Domna Imperatrix, sicut iussum fuerat, veniens, & in conspectu Domni Imperatoris ac filiorum ejus assistens, de cunctis se objicientibus purificare vel-*

le niebat. Percunclatusque est populus, si quislibet in eam aliquod crimen objicere vellet. Cumque nullus inventus esset qui quodlibet illi malum inferret, purificavit se secundum judicium Francorum de omnibus quibus accusata fuerat. Auctor Annalium Metensium: Postea tenuit Imperator Placitum suum mense Octobrio in villa Niumaga. In eodem ergo Placito, per auctoritatem apostolicam, & per consensum Episcoporum, consideratum & canonicè definitum est ut Imperator suam reciperet conjugem. Infrà: Peracto quoque Placito in Niumaga, Imperator inde reversus, ad Aquasgrani Palatium ad hyemandum pervenit; ubi & suam conjugem prædictam Judith Imperatricem recepit, atque eam pristino honori restituit. Theganus capite xxxvii. Inde venit Dominus Imperator Aquis ad sedem suam; & supradicta conjux venit ibi obviam ei: quam honorificè suscepit, jubente Gregorio Romano Pontifice cum aliorum Episcoporum justo judicio. Hunc Thegani locum laudat Illustrissimus Archiepiscopus Parisiensis in libro tertio Marçæ Hispanicæ, ut ostendat Juditham marito redditam fuisse judicio ecclesiastico, non autem ex decreto Conventus publici. Hæc sunt ejus verba: Enimvero quia velo imposito detrusa fuerat in monasterium, pœnitentia publica causa; post crimen per sacramenta dilutum, necesse erat ut pœnitentia indictio injusta rescinderetur. Id autem fieri non poterat auctoritate regia; ex decreto Conventus publici, sed judicio & potestate ecclesiastica. Quod factum quoque Theganus observavit; cum ait Reginam Aquis ab Imperatore honorificè susceptam, jubente Gregorio Romano Pontifice, cum aliorum Episcoporum justo judicio. Tum, ne quis ex eo facto præjudicatum putaret in omnibus causis ecclesiasticis Principum necessariam esse interventionem auctoritatis Romani Pontificis, hæc prudenter eruditèque pro more suo subdit idem Archiepiscopus. Romani Pontificis auctoritas adjuncta est judicio Episcoporum Francia, solo Augustorum intuitu, quorum dignitas causam istam majorem efficiebat. De majoribus autem causis Sedem Apostolicam consulendam docuit olim Innocentius Primus. Ex eadem personarum dignitate profectum, ut de divortio Lotharij Regis & Theutperge actum fuerit coram Nicolao I. Adeo ut quæ hodie sunt in causis Regum ecclesiasticis ad Summum Pontificem relationes, non careant suis exemplis: quæ crebriores factæ,

postquam Pontificum rescriptis à jurisdictione ordinaria Principes exempti sunt. quibus tamen privilegiis, si res ita ferat, quin ad tempus renuntiare possint, & ratio juris & exempla dubitare non sinunt. Olim quoque perpetuum non erat ut in causis omnibus ecclesiasticis Principum expectaretur auctoritas Summi Pontificis; ut patet ex pœnitentia publica per vim indicta ab aliquot Episcopis Ludovico Pio Imperatori; qua ab Episcopis aliis soluta est, non consilio Romano Pontifice; restitutis Principi armis & corona & vestibus regis, quibus ob pœnitentiam privatus fuerat. qua restitutio confirmata est à synodo plenaria an. DCCCXXXV. ut docet auctor vitæ Ludovici, Nithardus, & Annales Bertiniani. Hactenus Marca. In eadem porrò Noviomagensi synodo, cujus auctoritate Iudith marito reddita est, Iesse Ambianensis Episcopus, ut Theganus tradit, justo iudicio Episcoporum depositus est. Quam Iesse depositionem ab Ebbone Remensi Archiepiscopo peractam fuisse docet Flodoardus lib. II. Hist. Rom. cap. xx. idque pro infidelitate Imperatoris.

CAP. III.

REGI FRATRI] id est, Ludovico Regi Germaniæ, qui Lotharij frater erat.

PVERO] Karolo cognomento Calvo; qui tum erat admodum puer, ut patet ex vita Ludovici Pij ad annum DCCCXXXIII. Ipsum verò Lotharius ad suum Carolo admodum puero deduxit. Natus autem erat anno DCCCXXXIII. mense Junio, ut tradit idem auctor vitæ Ludovici.

CAP. IV.

VT VIDERE NOLIT QUIB. MALIS] Hæc tum in vulgus jactata. Auctor vitæ Ludovici: Porrò patrem adeo quibusdam præstigiis elusum, ut hæc non modo non vindicare, sed nec advertere posset.

DISPERTIANT SIBI REGNUM] Sic Capito Cossutianus, vir animo ad flagitia præcipiti, dum Neronem excitaret ad mortem Thraseæ, hæc inter alia ait apud Tacitum in libro XVI. Annalium: *Vt imperium evertant, libertatem præferunt. Si perverterint, libertatem ipsam aggredientur.* Proprium sanè humani ingenij est, vitia sectari sub nomine virtutum, consiliaque mala tegere sub specie boni. Et qui bella civilia movent, bonum semper publicum prætexunt. Sallustius in

Catilina : Namque , uti paucis verum absolvam , per illa tempora quicumque rempublicam agitavere , honestis nominibus , alij , sicuti jura populi defenderent , pars , quò senatus auctoritas maxuma foret , bonum publicum simulantes , pro sua quisque potentia certabat.

CAP. V.

DOMINA PALATII SENIORIS] id est , Palatij Ludovici Pij , qui paulò antè dictus est Imperator senior ; Lotharius verò , Imperator junior. Nam postquàm Lotharium Ludovicus imperij consortem fecit , Irmingardique Augustæ sociavit , divisa est familia regnatricis ; Ludovicusque citra Alpes remanens , Lotharium regere Italiam iussit. Hinc duplex domus , sive Palatium. Palatium senius , domus Ludovici. aliud , Lotharij domus. Iudith ergo , quæ Ludovici conjux erat , domina fuit Palatij senioris.

PLERISQUE CONLUVENTIBVS] Damnat Episcopos qui cum Iuditha ludebant pueriliter , itémque eos qui puerilia illa oblectamenta spectabant , ac fortassis laudabant. Istud ipsum etiam in Presbyteris hac ipsa ætate damnavit Romana synodus sub Eugenio II. celebrata , quæ sic sancivit cap. XI. *Sacerdos enim sedule divina debet perscrutari & ammonere eloquia , ut inveniat beatum de quo Psalmista ait : Et in lege ejus meditabitur die ac nocte. Quamobrem ludos aliquos coram se fieri non delectetur. Transgressor quippe inventus , ammonitione Episcopi ulterius agere desinat. Sin autem ; canonicè judicetur.*

SVAVIS ET BLANDA] Hinc patet Iudith feminam fuisse insignis comitatis & urbanitatis ; non verò ferocem , ac superbam , ut feminis contingere solet quæ in summam fortunam evahuntur. Sed videtur hæc Agobardus commemorare augendam ad invidiam , ac si hinc colligi posset Iudith esse adulteram ac meretricem. Nam & apud Senecam lib. I. Controv. II. Junius Gallio de puella quadam , quæ in prostibulo fuerat , sic ait : *Si quis dubitat an meretrix esset , audiat quàm blanda sit.* Hinc illud Juvenalis : *Vox blanda & nequam digitos habet.*

PROPTER SOLAM PULCRITVDINEM] Formosa ergo erat Iudith. Theganus capite XXVI. de ea loquens : *Erat enim pulchra valde.* Annales Metenses

ad annum DCCCXXIX. Imperator Ludovicus habebat quandam Reginam pulchram nimis nomine Judith, & sapientia floribus optimè instructam, sociatam sibi in conjugio. Ex quo interim loco patet eam à marito cultam non fuisse propter solam pulcritudinem, ut ait Agobardus, sed etiam ob præclaras virtutes quibus ornata erat. Sed aculeata illa scriptio condonanda est studio partium. Sane magnam ac peculiarem feminarum gloriam esse pulcritudinem apud omnes ubique gentes in confesso est. Itaque nemo hæcenus fuit qui formam corporis accusaverit in mulieribus. Præclarè Tertullianus in libro secundo de cultu feminarum: *Nam etsi accusandus decor non est, inquit, ut felicitas corporis, ut divina plastica accessio, ut anima aliqua vestis bona; timendus est tamen propter injuriam & violentiam sectatorum, quam etiam pater fidei Abraham in uxoris suæ specie pertimuit.* Venditanda ergo non est forma, ut paulò antè docuit idem Tertullianus his verbis: *Primò quòd non de integra conscientia venit studium placendi per decorem, quem naturaliter invitatore libidinis scimus.* Ac nescio quo facto semper factum est, ut ex eo quòd femina quæpiam formosa visa est, insuspicionem venerit vulgati corporis. Vnde interrogatus à quodam Bias, deberetne vxorem ducere, an vitam ducere cœlibem, respondit. Aut pulcram ducere, aut deformem. Si pulcram, habebis communem. Si turpem, habebis pœnam. Apud Aulum Gellium lib. v. cap. xi. Noctium Atticarum. Quamquam istud ipsum de Bione deque Antisthene narrat in eorum vita Diogenes Laërtius, & de Socrate Valerius Maximus lib. vii. cap. ii.

CAP. VII.

DICAT OMNIS POPVLVS] Sic omnino legendum est, non autem *Apostolus*, ut editum est à Masfano. Similem errorem nos ante hoc biennium emendavimus apud Salvianum in libro tertio de gubernatione Dei.

CAP. VIII.

BONÆ CONIVGIS] Irmingardis, quæ anno DCCCXVIII. mortua est v. Non. Octobris.

GVBERNACVLA REGNORVM POSSIDENTES] Lotharium videlicet Italiæ, Ludovicum Bajoariæ, Pippinum Aquitaniæ.

IN RETRVSIONEM EXILII] in Aquitaniam videlicet eam deportantes, & in monasterio Piclavienfi includentes, uti jam diximus.

CAP. IX.

RECTITVDO IVDICII POSCEBAT] Æquissima esset expostulatio Agobardi, si iudicata adultera fuisset Iudith, atque ob hoc ipsum publicæ pœnitentiæ addicta in monasterio. Verùm jam antea vidimus istud per vim factum fuisse, ac sine lege & iudicio.

QVOD ESSE NVLLATENVS POTERAT] Extat sanè in libro quinto Capitularium lex, qua cavetur ne mulier, quæ sponte, aut invita, velum sanctum in caput acceperit, illud unquam dimittat. Hæc sunt verba capitis cxiii. ejusdem libri: *Qualicumque modo mulier, permittente canonicè viro suo, aut eo defuncto, velum sanctum in caput acceperit, aut sponte, aut invita, in eo permaneat omnino, nec dimittat.* Sed istud, opinor, intelligendum est de vidua quæ se sponte velavit, non autem de muliere per vim velata. Nam quod ait lex, eam resiliere non posse quæ etiam invita velata est, planè necessarium est ut intelligamus de ea quæ adulterij perpetrati convicta est, atque ob hoc ipsum in monasterio concludi iussa, volente marito. Nam nulla lex finit uxores castas abduci à maritis, nisi ex consensu partium, ut vacent orationi, juxta consilium Apostoli. Sed tamen si daremus legem non esse ambiguam, nihil officeret causæ Imperatoris. Nam neque Iudith canonicè velum susceperat, neque consentiente marito, sed per vim & metum. Itaque dubium non erat, quin eam maritus repetere posset, si vellet. Aliud obtinebat de viduis. Nam illis deponere velamen sanctum non licebat, præsertim apud Langobardos, cujus rei clara extant documenta. Et quandoquidem occasio tulit, adferam exemplum istorum ferme temporum, de femina quadam Langobarda, quæ imperante Ludovico II. Pij nepote multata est amissione bonorum suorum, ob eam videlicet causam, quod post susceptum velamen religionis, nubere præsumperat. Res ita habet. Iusto Guastaldio, natione Francus, inter Langobardos habitabat, ibique uxorem duxerat nomine Gundi. Licebat sanè ei vivere lege patria, si in initio habitationis suæ inter Langobardos.

136   S T E P H A N I B A L V Z I I
professus fuisset apud iudices, velle se vivere secundum legem Francorum. Sed maluit eligere legem Langobardorum, fortassis vi victus amoris, quod Gundi nollet alias ei nubere. Nam lex Langobardorum valde favorabilis erat uxoribus. Hæc ergo cum virum extulisset, desideriumque extincti non posset pati, sanctimonialem habitum induit in monasterio sanctæ Mariæ, velumque sibi super caput imposuit, cum consensu Grimaldi Pinnensis Episcopi, juxta legem Lotharij Imperatoris, quæ extat in libro 11. Legis Langobardor. Tit. v. 1. cap. 1 v. Interim Sisenandus; homo Francus, cepit ambire nuptias istius mulieris, uxoremque postea duxit. Hujus rei fama cum ad iudices imperiales pervenisset, intentata lis est adversus Sisenandum uxoremque ejus à Maione Advocato Ludovici Imperatoris, qui feminam illam adulterij accusavit, juxta legem Langobardorum, quod post susceptum sacrum velamen, rursus viro se conjunxerat. ideoque personam substantiamque ejus parti Palatij pertinere debere assererat, *secundum legem*. Ea autem extat in libro secundo Legis Langobardorum Tit. v. 1. cap. 1. & lib. 11. Tit. xxxvii. cap. 1. At Sisenandus negavit eam induisse vestem religionis. Verum cum postea Maio probasset eam fuisse velatam, iudices imperiales pronuntiarunt & Gundi ipsam & bona ejus fisco addicta; indicta etiam multa solidorum sexcentorum Sisenando, & solidorum centum quinquaginta Amelfredo filio Iustonis & Gundi, qui huic matrimonio consenserat. quæ multa Amelfredo indicta est juxta legem Luitprandi, quæ extat in libro secundo Legis Langobardorum Tit. xxxvii. cap. 1. Datum est autem iudicium istud adversus Gundi in monasterio sanctæ Trinitatis Casauriensis anno xxiv. Ludovici II. Imperatoris, mense Decembri. Dein Ludovicus bona quæ fuerant Gundi, monasterio Casauriensi dedit 111. Kal. Maias, anno xxv. imperii sui, id est, anno dccc lxxv. Verum quia bona quæ Iusto dederat uxori suæ, non bene discreta erant à bonis liberorum, re iterum coram iudicibus ventilata est in Teate anno dccc lxxvii. mense Augusto; & curtis de Monactiano adjudicata est monasterio, peractaque præterea est bonorum Iustonis divisio inter filios eius & monasterium. Hanc historiam, quæ plurimas res con-

rinet notatu dignas, placuit paucis enarrare; quam erimus è veteribus actis illius ævi, quæ extant in Chartulario ejusdem monasterii, quæque post notas edita reperies, Lector, beneficio Antonii Vionis Herovallij, viri clarissimi, horumque studiorum bono nati.

CAP. XII.

DOMNVS DVDVM IMPERATOR] Vel hic locus ostendit librum hunc apologeticum fuisse scriptum, haud ita multò post exauktionem Ludovici Pij, id est, anno DCCCXXXIII. Nam anno sequenti Imperator restitutus est in conventu Episcoporum habito Kalendis Martiis in monasterio sancti Dionisij.

AD CARTVLAM

PORRECTAM LOTHARIO.

Titulum hunc nos fecimus huic libello, pro eo quod editio Massoni sic habebat. *Publica L. Imperatoris coram amplissimo Episcoporum conventu pœnitentia Agobardo præsede*, qui titulus non extat in veteri codice. Sane vel ex eo fallit hic titulus, quod huic conventui præfuisse ait Agobardum. Nos itaque hunc librum Cartulam inscripsimus, propter auctoritatem Actorum exauktionis Ludovici; in quibus, post enarrata quæ in Compendiensi synodo acta sunt adversus optimum Principem, demum hæc leguntur: *His itaque gestis, placuit ut unusquisque Episcoporum, qualiter hac res acta fuerit, in proprijs cartulis insereret, eamque sua scriptione roboraret, & roboratam memorato Principi Lothario ob memoriam hujus facti offerret. Ad extremum, omnibus nobis qui interfuimus visum est, omnium cartularum, immo tanti negotij summam in unum breviter strictimque congerere &c.* Vnde patet unumquemque Episcopum Cartulam suam porrexisse Lothario ante solutam synodum, quod nos quoque factum monuimus ab Agobardo in titulo libelli istius.

COMPENDIVM] in diœcesi Sueffionensi situm, ad Isaram fluvium.

MENSE QVARTO] id est, mense Octobri, quo peracta est nefanda illa optimi Principis exauktionis.